

ANDRIĆ

Susret

Najkraće priče i zapisi

Izabrao i priredio
Dejan Mihailović

■ Laguna ■

Od istog pisca:

BEOGRADSKE PRIČE

PRIČE O OSOBENJACIMA I MALIM LJUDIMA

SARAJEVSKJE PRIČE

PRIČE O MORU

TURSKE PRIČE

PRIČE O SELU

NOVELE O ŽENI

NOVELE O MUTNIM VREMENIMA

Copyright © 2012, Zadužbina Ive Andrića, Milutina
Bojića 4, Beograd

Copyright © 2012, izbor Dejan Mihailović

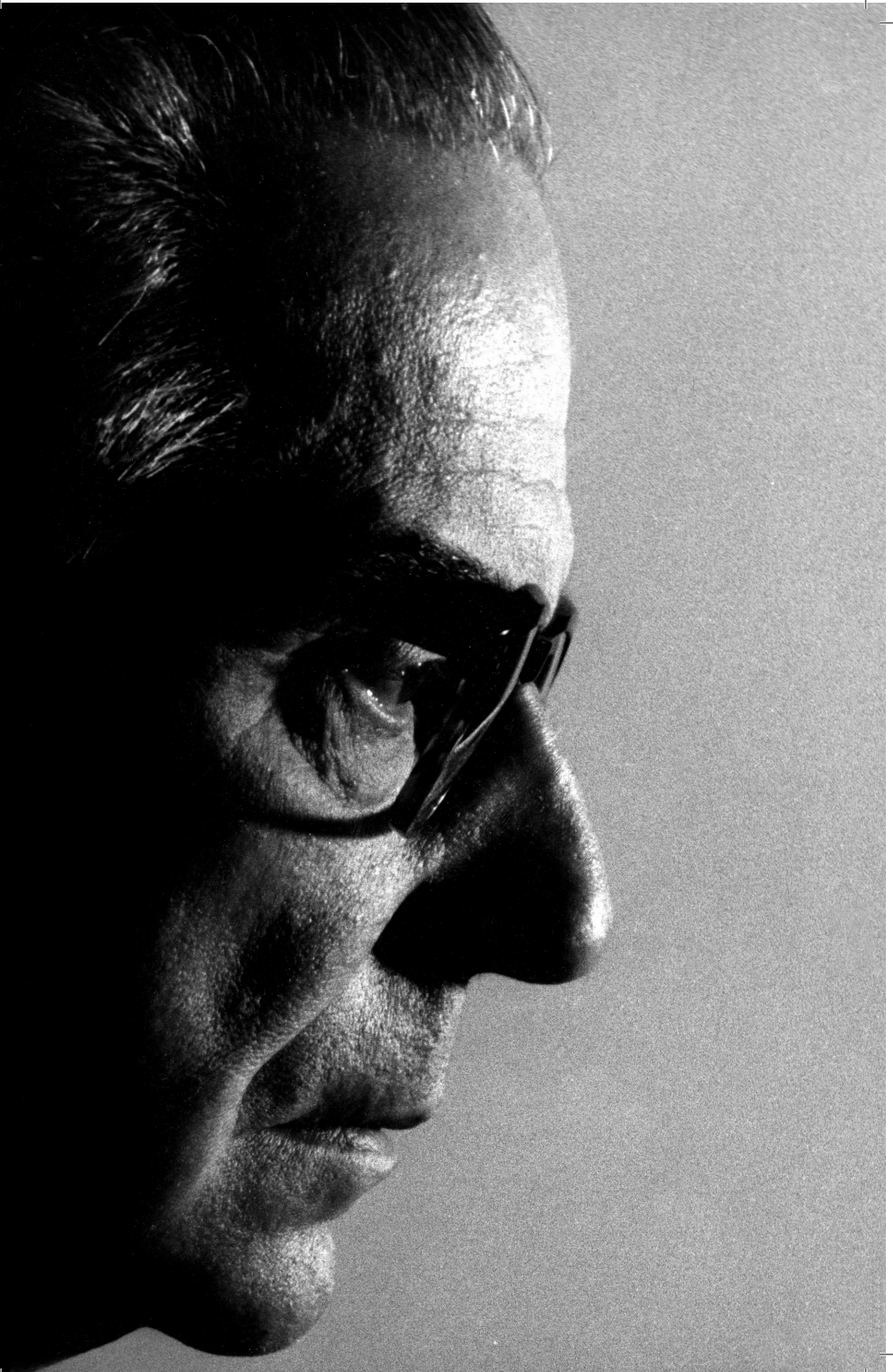
Copyright © 2012 ovog izdanja, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Od onog što nije bilo i što nikad neće biti
prave vešti pisci najbolje priče o onom što jeste.*

Ivo Andrić

SADRŽAJ

NAJKRAĆE PRIČE

Staze	.17
Lica	.20
San bega Karčića	.26
Stvorenje	.30
Slepac	.34
Igra	.38
Zimi	.43
Mali grad na dve reke	.48
U amamu	.49
Harfa iz jezera	.50
Pesma	.51
Susret	.52
Zora	.54
Jedna noć	.55

Popodne.	.57
Priča iz Japana	.62
Knez sa tužnim očima.	.65
Pobednik	.69
Žena od slonove kosti	.73

ZAPISI

1.

[Duševni bogalj] ¹	.83
Nekadašnji Višegrad*	.84
Starica iz Prokuplja*	.85
[Muke u igri]	.86
[Neobičan čovek]	.87
[Valcer]	.89
[Punokrvna žena]	.90
[Jedan se čovek naginje nada mnom]	.92
Policajac Šarić*	.93
[Predstava]	.94
[Učitelj K.]	.96
Anita, <i>la Mejicana</i> *	.97
U jednoj maloj berbernici*	.99
[„Svanulo! A lampa gori!“]	100

¹ U uglastim zgradama su dati naslovi koje je dao priređivač, a naslovi kod kojih stoji zvezdica zapravo su prve rečenice odnosno Andrićevog zapisa, koje je priređivač izvukao u naslov radi boljeg snalaženja u sadržaju. (Prim. prir.)

[U slavi]	103
Razgovarao sam sa dva starca*	104
[Seljak i građanin]	105
[Haljinka]	106
[Posle više od pedeset godina]	107
[Podvala]	108
[Dockan]	109
[Daklem]	110
[Mlad par]	111
[„Do praseta“]	112
Razgovori na periferiji Sarajeva*	113
[Veliki čovek].	115
[Advokat Sava Janković]	116
Čovek koji stari*	119
Čuvar kupatila*	121
U sudnici*	122
Trgovački pomoćnik u Višegradu*	123
Čovek koji je prestao da bude ono nešto malo što je po rođenju i poreklu bio, a nije postao ništa drugo*	126
[Starac gleda kolo pred mehanom].	127
[Dve starije žene].	129
[Regrut i polugrađanin]	130
[Uvređeni grad]	132
[Ibro i Huso]	133
U ambulanti Klinike za uši-grlo-nos*	134

Jedan govornik*	136
[Melez]	137
U kafanici na periferiji Beograda*	139
[Opraštanje]	141
[Beogradski profesor univerziteta].	142
[Odavanje u govoru].	144
[Hvatanje u laži]	146
[<i>Tit Andronik</i> i <i>Crni gusar</i>]	148
[Dečaci]	149
[Ligenštul]	152
[Igra sa samim sobom]	154
[Sudski pozivar]	155
[Uspomena]	156
Predvečernji sat*	157
Pesma mladosti*	158
[U slovenačkoj šumi]	159
[Nevidljiva ruka].	161
[Aveti].	162
[Bajka].	163
[Putnik i osa].	164
Legenda o mudracu	170
Čovekova molitva*	171
[Jesmo li to zaista mi?].	173
[Ništa].	175
Tišina*	176
Nemci*	177

[Podanici i gospodari]	178
[Još ideš...]	181
[Na ivici nepreglednog blatišta]	182
Čekanje	183
Pramičak magle*	184
2.	
[Dijalog].	187
[Strah]	188
[Pepeo]	189
[Crno]	190
[Zašto se ljudi rađaju]	191
[Mesto nad mestima]	192
[Ne ide mu se]	193
[Na pržini]	194
[Prezime]	195
[Stara muslimanka]	196
[Odgovor].	197
[Besprincipijelno]	198
[Činjenica među činjenicama]	199
[U ispovedaonici]	201
[Zaostalost]	202
[Dragička]	203
Na Savi*	204
[Gospodsko dete]	205
<i>Hronologija života i rada Ive Andrića</i>	207
<i>Napomena uz ovo izdanje</i>	221

NAJKRAĆE PRIČE

Staze

Na početku svih staza i puteva, u osnovi same misli o njima, stoji oštro i neizbrisivo urezana staza kojom sam prvi put slobodno prohodao.

To je bilo u Višegradu, na tvrđim, nepravilnim, kao izglođanim putevima, gde je sve suvo i čemerno, bez lepote, bez radosti, bez nade na radost, bez prava na nadu, gde neki gorak zalogaj, koji čovek nikad nije pojeo, poigrava u grlu sa svakim korakom, gde žega i vetar i sneg i kiša jedu zemlju i seme u zemlji, a sve što ipak nikne i rodi se, žigošu i saviju i pognu toliko da bi ga, kad bi mogli, pobili drugim krajem u zemlju, samo da ga vrate u bezobličje i tamu iz koje se otelo i niklo.

To su bezbrojne staze koje kao konci i gajtani šaraju brda i padine oko varoši, uviru u beli drum ili nestaju pored vode i u zelenim vrbacima. Nagon ljudi i životinja nacrtao je te puteve a nužda ih ugazila. Tu se teško i polazi i ide i vraća. Tu se sedi na kamenu i zaklanja

pod drvetom, na suhu mestu ili u oskudnu hladu, radi odmora, radi molitve ili seljačkog prebrajanja pazara. Na tim stazama koje vetar mete i kiša pere a sunce okužuje i raskužuje, na kojima se sreta samo izmučena stoka i ljudi ćutljivi, tvrda lica, tu sam ja zasnovao svoju misao o bogatstvu i lepoti sveta. Tu sam, neuk i slab i praznih ruku, bio srećan opojnom srećom do nesvesti, srećan od svega onoga čega tu nema, ne može da bude i nikad neće biti.

I na svima drumovima i putevima kojima sam docnije u životu prošao, živeo sam samo od te uboge sreće, od svoje višegradske misli o bogatstvu i lepoti stvorenog sveta. Jer, ispod svih drumova zemlje stalno je tekla samo za mene vidljiva i osetna oštra višegradska staza, od dana kad sam je napustio pa do danas. U stvari, po njoj sam ja odmeravao svoj korak i podešavao hod. Celog veka me nije napuštala.

U trenucima kad me zamarao i trovao svet u kom sam po zlu slučaju živeo i čudom se održavao u životu, kad se mračio vidik i kolebao pravac, ja sam tada pobožno prostirao preda se, kao vernik molitveni ćilim, tvrdu, ubogu, uzvišenu višegradsku stazu koja leći svaki bol i potire svako stradanje, jer ih sve sadrži u sebi i sve redom nadvisuje. Tako, po nekoliko puta u danu, koristeći svako zatišje u životu oko sebe, svaki predah u razgovoru, ja sam prelazio po jedan deo toga puta sa kojeg nikad nije trebalo ni silaziti. I tako ću do kraja života, neviđeno i potajno, ipak preći suđenu dužinu višegradske staze. A tada će se sa koncem života prekinuti i ona. I izgubiće se tamo gde završavaju sve

staze, gde nestaje puteva i bespuća, gde nema više hoda ni napora, gde će se svi zemaljski drumovi smrsiti u besmisleno klupko i sagoreti, kao iskra spasenja, u našim očima koje se i same gase, jer su nas dovele do cilja i istine.

Lica

Zvezdanog neba i ljudskog lica nikad se čovek neće moći nagledati. Gledaš i gledaš, i sve je viđeno a nezna-no, poznato a novo. Lice, to je cvet na toj biljci koja se zove čovek. Cvet koji se kreće, menja izraz: od smeha, zanosa, ili zamišljenosti do beslovesne tuposti ili do nepomičnosti mrtve prirode.

Otkako znam za sebe, čovekovo lice je za mene najjače osvetljeni i najprivlačniji delić sveta koji me okružuje. Pamtim predele i gradove, i mogu da ih izazovem u sećanju kad hoću i zadržim pred sobom koliko hoću, ali ljudska lica, koja sam gledao na javi i u snu, javljaju se sama od sebe i ostaju pod mojim pogledom mučno dugo ili bolno kratko, žive pored mene ili nestaju ćudljivo i trajno, da ih više nikakav napor sećanja izazvati ne može. Biva da naiđe jedno jedino i lebdi preda mnom dugo i zaklanja ceo vidljivi svet, a biva da navale stotine, hiljade lica, kao bujica koja preti da poplavi i odnese moju svest. I dok gradove i

predele gledam kroz svoj doživljaj i kao deo sebe, moj razgovor i obračun sa ljudskim licima nema kraja. U njima su za mene ucrtani svi putevi sveta, sve pomisli i sva dela, sve želje i potrebe ljudske, sve mogućnosti čovekove, sve što ga drži i diže, i sve što ga truje i ubija; sve ono o čemu čovek mašta, a što retko biva ili nikad neće biti, dobiva u njima, najposle, svoj oblik, ime i glas.

Pojedinačno ili u povorkama, ljudska lica se javljaju preda mnom. Neka iskrsavaju nema, sama od sebe ili meni nepoznatim povodom, a neka se javljaju, kao na ugovoren znak, na reč ili rečenicu koja ih prati.

* * *

Seljakovo lice isparaju i rastoče rad i briga oko zemlje, sunce i kiša, vetar i sneg. Stezanje zuba i grč napora koji se stalno ponavljaju, žmirkanje i treptanje kojim se oči i lični mišići brane od nemilosrdne jare, od mraza ili vejavice, izbrazdaju to lice u svim pravcima i daju mu boju mrke ili zarudele zemlje nad koju se tako često naginje. Bojazan od zamke ili iznenađenja, napor da pogodi tuđe misli i planove a da ne oda pre vremena svoje, sve to udari svoj pečat na to lice. I pre nego što seljak navrši četrdesetu godinu, ono je već modelirano i završeno. Koža tvrda i mrka. Mišići se ocrtavaju vidljivo. Jabučica iskočila, vrat zboran i proširen. Oči ne gledaju, kao u mladosti, sa potpunim paralelizmom, nego svako ide malko svojim putem. Sve je izrađeno i odvojeno jedno od drugog, a iznad svega leži ravnoteža i mir zrelih godina.